

Oscar Merikanto

Kuoleman kunniaksi Op.77 (1912 – 1913)

(Suomen kantaesitys)

Sopraano- ja baritonisolistille, lausujalle, mies- ja sekakuorolle,
jousiorkesterille ja pianolle

Tapiolan kirkon Oratoriokuoro

Collegium Musicum -orkesteri

Johtajana Heikki Kerkko

Solisteina: Anu Hälvä, sopraano, Pia Innala, alto,
Hannu Jurmu, tenori (Lohjalla), Niklas Spånberg, basso (Tapiolassa),
Ossi Ahlapuro, lausuja

Oskar Merikanto (alun perin Frans Oskar Mattson) (5. elokuuta 1868, Helsinki – 17. helmikuuta 1924, Hausjärvi) oli luultavasti sukupolvensa laajimmin rakastettu suomalainen säveltäjä. Ikätoveristaan Sibeliuksesta poiketen hän suuntautui yksinkertaisempaan ja kansanomaisempaan ilmaisuun, joka rakensi siltaa suuren yleisön ja taidemusiikin välille. Aikana, jolloin suomalainen musiikkikulttuuri oli vasta muotoutumassa, tällä työllä oli ratkaiseva merkitys. Parhaiten hänet muistetaan kymmenistä ikivihreistä lauluista ja pianominiatyypeistä, mutta säveltämisen lisäksi hän teki pitkän päivätyön myös muilla musiikkielämän aloilla, mm. urkurina, pianistina, kapellimestarina, pedagogina ja kriitikkona.

Myös Oskar Merikannon poika Aarre Merikanto oli merkittävä säveltäjä, yksi 1920-luvun suomalaisen modernismin pääedustajista. Merikanto valittiin 1889 opettajansa Lauri Hämäläisen seuraajaksi Helsingin urkuri-lukkarikoulun urkujensoiton opettajaksi. Merikannon ehkä keskeisin työ oli kuitenkin Johanneksen kirkon urkurin virka, jota hän hoiti yli kolmekymmentä vuotta (1892 – 1924). Lisäksi hän esiintyi urkurina eri puolilla Suomea kirkkokonserteissa. Hän olikin aikanaan maan johtava urkujen tuntija ja työskenteli myös urkujen tarkastajana. Pianistina hän oli aikansa arvostetuin suomalainen konserttisäestäjä, ja hän esiintyi sekä suomalaisten että maassa vierailleiden ulkomaisten laulajien partnerina.

Säveltäjänä Merikanto oli sanan syvässä merkityksessä kansallisromantikko. Hän kirjoitti selkeän yksinkertaista ja helppotajuista musiikkia eikä kokenut uransa aikana mitään suuria tyyllillisiä murroksia. Hänen paras avunsa oli vapaan vuolaana pulppuileva melodiasuoni, ja tässä yhteydessä on usein puhuttu italialaisen oopperan ja bel canton vaikutuksesta, jopa yksityiskohtaisemmin napolilaisesta perinteestä. Silti hänen musiikissaan puhuu ääni, joka on erehtymättömän suomalainen.

Merikanto sävelsi puolentoista sataa yksinlaulua ja viitisentoista duettoa. Ylivoimaisesti suurin osa näistä lauluista on sävelletty suomenkielisiin teksteihin, joskin myös saksan- ja

ruotsinkielisiä lauluja on. Laulujen ilmaisu on milloin suomalaiskansallisen haikeaa, milloin lyyrisen tunnelmoivaa tai intiimin mietiskelevää, milloin riemuitsevaa ja voimassaan vakaata. Varsinaisen tragiikan tai psykologisen syväluotauksen tulkki Merikanto ei kuitenkaan ollut.

Kuoleman kunniaksi - Döden till ära Op. 77

Kantaatti Sopraanolle, baritonille, lausujalle, seka- ja mieskuorolle, jousiorkesterille sekä pianolle.

Teos on sävelletty vuonna 1913 Tukholmassa pidettyyn kuudenteen kansainväliseen teosofien kongressiin. Skandinavian Teosofisen Seuran kongressitoimikunnan soittokomitea pyysi keväällä 1912, "että joku Suomen teosofisista säveltäjistä komponerisi kappaleen kongressia varten". Valinta osui Oskar Merikantoon. Kantaatin alkuhistoriasta. Merikanto kertoi, että hän monta vuotta kirkon miehenä olleena – toimien urkurina Helsingissä – oli miettinyt kuolemaa sekä ajatellut, että meidän käsityksemme kuolemasta ja vainajien hautaansaattamisesta oli väärä ja tämä tuntui hänestä loukkaavalta. Hän oli monta vuotta ikävöinyt jotakin sellaista, mikä selvittäisi hänelle enemmän kuoleman asioita, ja kysynyt itseltään: eikö kukaan voisi ajatella niistä kauniimmin? Silloin hän kerran kulkiessaan kirjakaupan ohi näki ikkunassa kirjan "Mitä on kuolema" ja osti kyseisen teoksen.

Kirjan ilmestyessä 1904 Merikanto kirjoitti Ervastille: "Innostuin sivu sivulta lukiessani yhä enemmän, sillä siinä oli niitä ajatuksia, joita olin hapuillut, mutta en ymmärtänyt. Kun sitten tulin lukuun "Kuoleman kunniaksi", niin alkoi sisässäni soida, syntyi ylistyssäveleitä. Silloin jo tavoittelin sävellystä ja merkitsin reunaan: tuo on kööriä varten, tuo yksinlaulua, tuo lausuntoa, jne." Teos kehittyi kauan Merikannon päässä, mutta paperille siitä ei päätynyt säveltäkään. Sävellystyö alkoi vasta, kun Merikannolle tuli pyyntö säveltää teos Tukholman kongressia varten. Lausujana esiintyi teosofisen seuran jäsen rouva Tyyne Vuohenjuuri. Muut esittäjät olivat ruotsalaisia, samoin kantaatin johtaja.

Tekstit esityksen ohjelmalehtisestä

Esitys ei ollut Suomen kantaesitys, koska se oli esitetty jo kahdesti aiemmin: Joensuussa 9.11.1913 ja Helsingissä 15.11.1970.

Teos esitettiin 28.3.2018 Lohjan kirkossa ja pitkänäperjantaina 30.3.2018 Tapiolan kirkossa.